

ДО ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ ГРАФІЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ

Постановка проблеми. Мова графіки – це особлива мова. Вона несе вичерпну інформацію про різноманітність форм предметів найбільш широкого застосування. Надіятися на те, що комп'ютер повністю замінить розум людини, її бачення, передчасно. Жодна машина, жодне приладдя, жодне саме просте обладнання не можуть обійтись без участі технічно грамотної людини. Так як знання азбуки і граматики дозволяє людині писати та читати, знання правил креслення і володіння технікою його виконання дозволяють кожній освіченій людині правильно відображати свою думку на кресленні та правильно прочитати на ньому і чужо, до якої б галузі техніки чи науки вона б не відносилася.

Одне із дивовижних досягнень людини – мистецтво зображати світ. Коли, де і як воно зародилося? На жодне з цих питань не можна дати точної та достовірної відповіді. Лише здогадки та припущення, відкриття та знахідки. Чому так? А тому, що занадто крихкі творіння рук людських, занадто багато небезпек підстерігало їх на шляху Історії. За одну ніч було залито лавою Везувію місто, яке будувалось роками. Факелом Герострата за лічені години був знищений храм, який будували тисячі людей. І це лише деякі відомі втрати. А скільки втрат, про які людству не відомо! Тому по крихтах збирає тепер Людина все, що збереглося, щоб відповісти на питання «Коли?», «Де?», «Як?». Інша доля у творінь розуму Людини. Коріння їхні глибокі та життєстійкі. Вони вперто пробиваються крізь каміння руїн, попіл пожарищ, неприйняття сучасників. Спробуємо прослідкувати, коли, де і як виникло це чудо – мистецтво зображати оточуючий світ.

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі розвитку суспільства мова графічних зображень набуває все більшого поширення як засіб спілкування у дуже багатьох сферах професійної (і не тільки) діяльності. Причому цей засіб універсальний – він не знає мовних бар'єрів. Як відомо, всього у світі нараховується біля 2500 мов. Мова ж графічна одна. Графічна мова не має міжнародних і міжнародних кордонів – адже вона однаково зрозуміла всім людям незалежно від того, якою мовою вони розмовляють. Графічну мову набагато легше при звичаї для її розуміння комп'ютером. Будь-яка графічна інформація порівняно зі словесною відрізняється більшою конкретністю, виразністю і лаконічністю. Аналіз літературних джерел показав, що над різними проблемами графічної підготовки учнів та студентів в Україні активно працювали С. Білевич, В. Буринський, А. Верхола, І. Голяд, О. Джеджула, Д. Кільдеров, М. Козяр, В. Моштук, В. Науменко, Г. Райковська, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, В. Чепок, З. Шаповал, Н. Щетина, М. Юсупова та ряд інших дослідників. Як свідчать публікації у фахових виданнях, виступи на науково-практичних семінарах і конференціях науковцями завжди розглядалися історичні аспекти виникнення графічних зображень і такі дослідження продовжуються.

Що спільного між географічною картою та кресленням, тінню та відображенням в дзеркальній поверхні озера, картиною художника та фотографією? Яка природа різноманітних зображень та які правила їх побудови? Для чого людина почала звертатись за допомогою зображень? Яким чином в ті далекі часи вона змогла достовірно зобразити фарбою або різцем об'ємний світ на плоскому камені? Де вона підглядела цю можливість? Можливо це відбулося коли вона побачила своє відображення у воді або оглянулася на свою тінь? Тому **метою** нашої статті є подання відомостей з історії виникнення зображень, показати тенденцію формування креслення на основі перших графічних зображень.

Виклад основного матеріалу дослідження За словами Леонардо да Вінчі, «...первая картина состояла из одной единственной линии, которая окружала тень человека, отбросенную солнцем на стену» [4, с. 18].

Світло і тінь – нерозлучні супутники. Ймовірно це вони підштовхнули наших пращурів на думку, що тіньовий силует може передавати характерні ознаки предмета (мал. 1).

Мал. 1.

Мал. 2.

Перші малюнки, зроблені прадавними людьми, були знайдені в печері Альтаміра в Іспанії у 1879р. З тих пір знайдено безліч малюнків на стінах печер, на скелях Франції, Африки, Карелії, Південного Уралу, Бурятії і т.д. Бізони, мамонти, ведмеді, олені, кабани та інші тварини передані з великою точністю (мал. 2).

Картинне письмо американських індіанців (мал. 3) – це розповідь про похід вождя на п'яти пірогах через Велике озеро: весла, підняті вверх, повідомляють про 52 учасників походу; три сонця під небесними дугами говорять про три дні походу; рисунок черепахи – символ вдалої висадки на землю – свідчить про успішність походу.

Мал. 3.

В епосі американських індіанців існує легенда про створення такого способу письма. Її використав у своїй відомій поемі «Пісня про Гайавате» американський поет XIX ст. Генрі Лонгфелло. Ось як Гайавате, вождь племені ерокезів, учив своїх одноплемінників мистецтву письма:

*«Всех цветов он вынул краски
И на гладкой, на бересте
Много сделал тайных знаков...
Все они изображали
Наши мысли, наши речи...
Белый круг был знаком жизни,
Черный круг был знаком смерти...
Для земли нарисовал он
Красную линию прямую,
Для небес – дугу над нею
Для восхода – точку слева,
Для заката – точку справа,
А для полдня – на вершине.
Все пространство над дугою
Белый день обозначало,
Звезды в центре – время ночи,
А волнистые полосы –
Дождь, туман и непогоду» [3, с.7].*

З часом від таких малюнків люди перейшли до більш спрощених зображень, а від них – до умовних знаків, які поступово перетворились в літери або слова писемної мови. Китайські ієрогліфи, де кожен символ зображає ціле слово або поняття (рис. 4), збереглися до наших днів з далеких часів. Заголовна буква «А» є вродженим зображенням голови бика (від фінік. «алеф» – бик (мал. 5).

Мал. 4.

Мал. 5.

Більше 2000 років тому була знайдена загублена могила великого грецького вченого Архімеда. Це стало можливим завдяки кресленню.

В 212 р. до н.е. під час взяття римською армією грецького міста Сиракузи на острові Сицилія загинув один із великих вчених Архімед. Стародавній грецький письменник, історик і філософ Плутарх розповідає, що одного разу Архімед висловив побажання, щоб на його могильному камені було висічено креслення, яким учений дуже гордився – креслення циліндра, описаного кругом кулі. З його допомогою Архімед довів теорему площі поверхні та об'єму кулі. Прошли роки. Могила вченого була загублена. Через півтори сотні років відомий римський політичний діяч та оратор Цицерон вирішив відшукати її. На пустирі, порослому бур'яном, за містом він знайшов закинуте кладовище. Серед зруйнованих надгробків Цицерон знайшов невелику кам'яну колону, на якій були напівстерті стрічки двовірша та помітні лінії креслення. То було креслення кулі та циліндра. Тут була могила Архімеда...

Більше двох тисяч років пройшло з дня знахідки Цицерона. В 1965 р. сицилійський археолог Чанчо, керуючись записками Цицерона знову віднайшов могилу Архімеда. Надгробок у стилі III ст. до н.е. добре зберігся. Збереглося і креслення, яким колись гордився Архімед.

Види зображень різноманітні. Якщо реалістичний малюнок передає предмет таким, як його бачить око, то на кресленні – маса умовностей. Для сприйняття малюнка не потрібно спеціального навчання. Можливості для сприйняття малюнка формуються в досвіді сприйняття реальних предметів. Читання ж креслення вимагає спеціального навчання. Умови утворення асоціацій, характерних для формування графічних понять особливі, але основою є та система асоціацій, що дозволяє бачити в плоскому зображенні об'ємний предмет.

Висновки. Сучасна наука стверджує, що людська цивілізація неможлива без знаків і знакових систем, людську свідомість не можна уявити без функціонування знаків – а можливо, і взагалі інтелект слід ототожнювати саме з функціонуванням знаків. Наука і знаки – це єдине ціле, оскільки наука дає в розпорядження людей все більш надійні знаки і подає свої результати у формі знакових систем.

Тож, якщо поглянути на креслення через приму семіотики, то не виникає сумніву стосовно того, що креслення має знакову природу. Структура семіозису дає можливість

виявити в змісті та функціях креслення відповідні компоненти – знаковий засіб, десигант та інтерпританту.

Дана знакова система, будучи явищем суспільним і маючи потужну психолого-фізіологічну основу, пройшла шлях формування правил графічної діяльності, підготувавши винайдення письма, стала дієвим засобом для розвитку багатьох наук, одним з основних інструментів у перетворюючій діяльності людини, згодом трансформувались в єдину потужну науку – креслення.

Отже, креслення – це знакова система, що має суспільну природу і виконує функції міжнародної мови. Розглянуті приклади дозволяють зробити важливий висновок: площинний малюнок був засобом спілкування, засобом передачі інформації та її зберігачем. Постає питання, чи не таку ж функцію виконує і зараз «праправнук» печерного малюнка – креслення?

Література:

1. Боголюбов С.К. Черчение: Учебник для средних учебных заведений. 2-е изд. Мспр. – М.: Машиностроение, 1989. – 304 с.
2. Джеджула О.М. Актуальні проблеми графічної підготовки студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: ОЦ ВДАУ, 2005. – 280 с.
3. Коренькова А.С. Черчение. Основы графической грамотности: пособие для учителей общеобразоват. учреждений / А.С. Коренькова, И.Е.Августиневич. – Минск : Новое знание, 2009. – 150 с.: ил.
4. Фролов С.А., Покровская М.В. В поисках начала. Минск: Вышэйш. шк. 1985.
5. Інженерна та комп'ютерна графіка: Підручник / В.Є. Михайленко, В.М. Найдиш, А.М. Підкоритов, І.О. Скидан – К.: Вища школа, 2001. – 350 с.: іл.

В даній статті подані відомості з історії виникнення зображень. Показано тенденцію формування креслення на основі перших графічних зображень.

Ключові слова: креслення, зображення, графічне зображення.

В данной статье поданы сведения с истории возникновения изображений. Представлено тенденцию формирования черчения на основе первых графических изображений.

The article deals with the information from the history of images appearance. The tendency of the drawing formation based on the first graphic images is shown in the article.